

УДК 37.013.42:376

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПІДТРИМКА БАТЬКІВ, ЩО ВИХОВУЮТЬ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ, В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНИХ ГРУП ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Доведено, що в умовах інклюзивної освіти психолого-педагогічна підтримка надається сім'ї фахівцями на основі міждисциплінарної взаємодії з нею. При цьому психолого-педагогічну підтримку запропоновано розглядати як здійснення суб'єктно-суб'єктної спільної діяльності на основі партнерських взаємин. Визначено, що організація психолого-педагогічної взаємодії з батьками означає упорядкування певним чином усіх складових психолого-педагогічної підтримки, приведення їх до одного цілого, що забезпечить досягнення наміченої мети.

Ключові слова: інклюзивна освіта, діти з особливими потребами, психолого-педагогічний супровід, психолого-педагогічна підтримка, соціалізація дітей з особливими потребами.

Ефективність освітнього, корекційно-відновлювального та соціально-реабілітаційного процесу в системі інклюзивної освіти залежить від активної взаємодії педагогів з батьками, які виховують дітей з особливими освітніми потребами. Відсутність дієвої, конструктивної участі родин у роботі інклюзивних груп закладів дошкільної освіти призводить до уповільнення психофізичного розвитку їхньої дитини, зниження можливостей її соціалізації та створює несприятливі умови виникнення вторинних нашарувань, які залишаються актуальними для педагогічної корекції і в молодшому шкільному віці.

Згідно з прийнятою Концепцією розвитку інклюзивної освіти (наказ МОН України № 912 від 01.10.2010 р. [1]), держава взяла на себе зобов'язання забезпечення права на якісну освіту дітей з особливими освітніми потребами.

Як відомо, інклюзивна освіта забезпечує доступ до освіти дітей з особливими потребами у загальноосвітніх школах за рахунок застосування методів навчання, що враховують індивідуальні особливості таких дітей [1]. В основу такої освіти покладена ідеологія, яка виключає будь-яку

дискримінацію дітей; забезпечує рівноцінне ставлення до всіх людей, але створює спеціальні умови для дітей з особливими потребами.

З метою реалізації інклюзивної освіти педагогам доцільно не тільки: здійснювати моніторинг розвитку дітей з особливими потребами, виявляти труднощі в засвоєнні знань, умінь, навичок та адекватно оцінювати причини, якими спричинено ці труднощі; своєчасно виявляти відхилення у розвитку дошкільників та під керівництвом корекційного педагога брати участь у здійсненні правильного психолого-педагогічного супроводу таких дітей; застосовувати індивідуальний підхід, диференційоване викладання та виховання дітей з вадами психофізичного розвитку; формувати готовність здорових дошкільників до позитивної спільної взаємодії з неповносправними однолітками; а також проводити роботу з батьками щодо надання їм правдивої інформації про їх дітей [2].

На сучасному етапі розвитку інклюзивної освіти в Україні вітчизняні науковці наголошують на необхідності не просто взаємодії, а на тісній партнерській співпраці фахівців-педагогів з родинами таких дітей, проведення для них психолого-педагогічної просвіти, що, на думку Н. Матвеевої, може полягати в наступному [3, с. 185]:

- індивідуальне, групове, сімейне консультування батьків фахівцями;
- індивідуальні бесіди («Заняття з особливою дитиною в домашніх умовах», «Ігри власноруч» та інші);
- круглий стіл для фахівців і батьків, що допомагає знайти оптимальні підходи у взаємодії з дітьми, розкрити емоційний світ батьків, надати їм підтримку та віру.

Співпрацю з батьками вказана авторка пропонує проводити у таких формах психолого-педагогічної взаємодії: семінари-практикуми для набуття практичних навичок з освітніх технологій та розвитку базових особистісних якостей дітей (підготовка до навчання грамоти, письма, читання); батьківські збори, конференції; папки-пересувки; пропаганда педагогічних знань у формі улаштування виставок дитячих робіт; рольові ігри, тренінги; листування;

«Телефон довіри», «Журнал відгуків та пропозицій», «Скринька уваги і поваги», «Спільно вирішуємо проблеми» тощо [3, с. 185].

Колектив авторів на чолі з М. Порошенко у праці [4, с. 190-192] наводить наступні шляхи співпраці з батьками:

- налагодження ефективних відносин (повага до батьків, некритичне ставлення і співчуття з боку фахівців);
- використання комунікативних умінь (застосовувати активне слухання, ставити запитання, реагувати на почуте та з'ясовувати незрозуміле, підходити до проблем з різних точок зору);
- використання стратегій ефективного спілкування (бесіди на початку/наприкінці надання психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових послуг, записки та записники);
- поширення інформації через мережу Інтернет.

Поділяємо також думку багатьох науковців, що в умовах інклюзивної освіти психолого-педагогічний супровід і психолого-педагогічна підтримка мають надаватися сім'ї фахівцями на основі міждисциплінарної взаємодії з нею. Спрямованість змісту освітнього та корекційного процесів при цьому орієнтується на корекцію конкретних порушень навчально-пізнавальної діяльності дітей. Більш ефективним стає: збільшення рівня індивідуалізації освіти, використання доступного темпу роботи, розмаїття завдань, а також використовуваних методів, прийомів і видів робіт.

Що стосується психолого-педагогічної взаємодії фахівців із сім'ями, які виховують дітей з особливими потребами, то ми розглядаємо її як здійснення суб'єктно-суб'єктної спільної діяльності на основі партнерських взаємин, що детально описано нами у праці [5].

Оскільки дитина – це віддзеркалення її сім'ї, то певну роботу доцільно провести також і з батьками здорових дітей. Така робота полягає у формуванні у них позитивного ставлення до перебування у групі дітей з особливими потребами.

Отже, з метою удосконалення системи психолого-педагогічної

підтримки дітей дошкільного віку, які навчаються в умовах інклюзивної освіти, актуальності набуває використання комплексного підходу, реалізація якого передбачає:

- діагностику рівня розвитку дітей та визначення необхідних масштабів корекції з використанням індивідуального підходу;
- формування в межах інклюзивного закладу освіти банку даних дітей відповідно до наявних порушень та психологічних особливостей розвитку;
- розробка і затвердження індивідуальних освітніх програм, а також методичних рекомендацій для педагогів і батьків, розроблених за участі групи фахівців (педагога, лікаря, психолога, соціального педагога, педагога-дефектолога тощо);
- моніторинг результатів корекційно-розвиткової освіти, а також виявлення і прогнозування на цій основі можливих проблем;
- розробка шляхів корекції виявлених проблем і можливих наслідків при відсутності заходів щодо їх вирішення.

Таким чином, організація психолого-педагогічної взаємодії з батьками означає упорядкування певним чином усіх складових психолого-педагогічної підтримки, приведення їх до одного цілого, що забезпечить досягнення наміченої мети.

Література

1. Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання. Наказ Міністерства освіти і науки України № 912 від 01.10.2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0912290-10>
2. Семенюк Р. Ф. Інклюзивна освіта в умовах ДНЗ. URL: <http://leleka.rv.ua/index.php?m=content&d=view&cid=469&printmode=on>
3. Матвеєва Н. Інклюзивна освіта в Україні: соціально-педагогічний аспект. *Освітній простір України*. 2017. № 11. С. 180-187.
4. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів: навчально-методичний посібник / За заг. ред. М. А. Порошенко та ін. Київ: ЮНІСЕФ, 2018. 252 с.
5. Коломоець, Т. Г. (2013) Соціальна сфера реалізації професійного потенціалу працівників корекційних закладів освіти. *Соціальні технології актуальні проблеми теорії і практики*. 58, 86-94.